

Гродський І.Я.
викладач кафедри англійської мови
Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На сучасному етапі прискореного соціально-економічного розвитку суспільства, що характеризується поступовою й неухильною інтеграцією України в європейські політичні, економічні й культурні структури, винятково важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих спеціалістів для всіх галузей діяльності. Особливого суспільного значення набуває вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти, оскільки їх знання є суттєвим фактором високої фахової компетенції майбутніх спеціалістів. Разом із тим практика й результати переконують, що рівень знань, умінь і навичок з іноземної мови у студентів немовних спеціальностей недостатній для задоволення зростаючих потреб як професійного, так і особистого характеру. Зростаючий розрив між обсягом знань, призначених для вивчення, й можливістю їх засвоєння, може бути подоланий, головним чином, шляхом розвитку розумових здібностей студентів, формування в них здатності самим регулювати процес засвоєння нових знань і підвищення ефективності навчання.

Самостійність у навчальній діяльності зумовлена структурою планів вищих навчальних закладів, у яких значна частина навчального часу виділена на самостійну роботу студентів. У даних умовах, логічно звернутися до позааудиторної роботи студентів як одного з важливих джерел задоволення пізнавальних потреб і як засобу підтримки й подальшого розвитку навчально-професійних мотивів вивчення іноземної мови. Підвищення ефективності навчання можливе лише за умов раціональної організації всього навчального процесу. При обмеженні навчального аудиторного часу, а також з урахуванням

психологічних особливостей студента й обов'язкової умови інтенсивності вправ для оволодіння іноземною мовою, виникає необхідність навчати студентів самостійно працювати в позааудиторний час [3, с. 122]. Суперечності між рівнем знань студентів і їх умінням повноцінно спілкуватися іноземною мовою у своїй професійній діяльності можна вирішити, використовуючи сучасні педагогічні технології, що створюють пріоритетні умови для самостійної пізнавальної діяльності й дають змогу значно підвищити ефективність навчального процесу.

Проблеми організації самостійної позааудиторної роботи студентів широко висвітлені в працях А.М. Алексюка, С.І. Архангельського, В.Я. Боброва, В.М. Вергасова, І.А. Зязюна, В.К. Майбороди, А. Райта, С.О. Сисоевої та інших.

Доведено, що успішність навчання залежить від комплексної реалізації мети, яку ставить перед собою студент у процесі позааудиторної діяльності. Визначено, що одним з найважливіших мотивів студентів немовних спеціальностей є інтерес до майбутньої професії, прагнення відповідати високому рівню вимог, що висуває суспільство перед молодими фахівцями. Але час від часу мотивація має схильність до згасання, тому її необхідно підживлювати. Хоча студенти немовних спеціальностей вивчають іноземну мову як засіб професійного міжкультурного спілкування, практика доводить, що далеко не всі студенти мають сильні та стійкі мотиви до її вивчення. За таких обставин викладачі вдаються до зовнішньої мотивації у вигляді стимулювання оцінкою, однак негативний досвід такого заохочення у багатьох випадках засвідчує свою низьку результативність, в реальності не забезпечується надійне оволодіння мовою та тривалий інтерес до неї. На нашу думку, підтримання сталого рівня мотивації неможливе поза контекстом системної самостійної роботи студентів, які готові до активної самостійної роботи завдяки вмотивованості, та навпаки, стають більш вмотивованими внаслідок регулярної самостійної роботи.

Самостійна робота студентів переважно сприймається або як організаційна форма, або метод навчання, що використовують викладачі й студенти для

засвоєння знань і формування самостійності. Але головною ознакою в цьому разі є те, що студент виконує завдання не під керівництвом викладача, а самостійно (в аудиторії, поза нею). За умов такого розуміння сутності самостійної позааудиторної роботи головне завдання викладача зводиться вже не стільки до розробки предметів, з якими має працювати студент, скільки до створення необхідних умов самоактивізації, самореалізації студента як особистості, що дозволяє йому самому визначати додаткові навчальні цілі [1, с. 9].

З метою підвищення ефективності в процесі вивчення іноземної мови в позааудиторний час пропонується виділити такі педагогічні умови: створення мотиваційної основи позааудиторної діяльності; широке застосування різнорівневних професійно орієнтованих завдань для самостійної позааудиторної роботи студентів з наступним аналізом результатів їх виконання; упровадження системи позааудиторної роботи, використовуючи сучасні гнучкі педагогічні технології, що поєднують науково обґрунтовані індивідуальні й колективні форми роботи; індивідуалізація професійного навчання з урахуванням рівня підготовки кожного студента. Сукупність стійких провідних мотивів, що орієнтують студента на творчу роботу й виражають його бажання самовдосконалюватись, фахово зростати в обраній ним галузі, дозволяють зрозуміти існування тісного взаємозв'язку між іноземною мовою і майбутньою професією, завдяки якому вони за допомогою іноземної мови мають можливість примножувати й поглиблювати свої знання. Доведено, що однією з важливих умов покращання знань з іноземної мови є рання професійна спрямованість самостійної позааудиторної роботи студентів. Професійно орієнтоване вивчення іноземної мови сприятиме: формуванню в студентів системності знань, динаміки мислення, творчих способів пізнавальної діяльності; розширенню можливості світосприйняття й світорозуміння; розвитку самостійності в накопиченні й осмисленні нових знань і забезпеченню можливості їх використання в навчальних і реальних життєвих ситуаціях. Завдяки вивченню іноземної мови студенти в позааудиторний час

продовжуватимуть накопичувати професійні знання, формувати уміння, розвивати інтерес до пізнання нового, на підставі чого в кінцевому результаті в процесі професійного становлення визначиться рівень і якість підготовленості молодого фахівця, який повною мірою володітиме спеціальністю й буде мати достатній рівень знань, умінь і навичок з іноземної мови [2 с. 26].

Комплексне впровадження інновацій у процес підготовки висококваліфікованих спеціалістів потребує не лише використання і вдалого поєднання новітніх технологій у роботі, а й радикальної зміни щодо позицій викладача. Особливо актуальною стає ця проблема у вивченні іноземної мови під час позааудиторної роботи студентів немовних спеціальностей. Щоб зацікавити молодих людей продовжувати удосконалення своїх знань з іноземної мови в позааудиторний час, професійна діяльність педагога має носити творчий характер. Уміння передати студентам не лише свої знання, а й свій досвід, ставлення до предмета визначається особистістю й майстерністю педагога-практика. Високий рівень професійної майстерності передбачає повсякчасне вивчення свого предмета, удосконалення техніки його викладання.

Самостійна робота студентів сприймається переважно або як організаційна форма, або метод навчання, що використовують викладачі й студенти для засвоєння знань і формування самостійності. Самостійна робота розглядається за межами її традиційного тлумачення як одна з форм пізнавальної діяльності студентів відповідно до самостійно визначеної мети, яка забезпечує найбільш високий рівень засвоєння матеріалу, завершує і узагальнює завдання всіх видів навчальної діяльності з іноземної мови, формує самостійність і впливає на інтелектуальний розвиток студентів. Чільне місце в системі позааудиторної підготовки майбутніх спеціалістів посідає викладач як організатор, керівник самостійної діяльності студентів. Провідними тенденціями в роботі викладача іноземної мови в позааудиторний час є його вміння спрогнозувати роботу, організувати її і провести конструктивне управління нею [4 с. 18]. Викладач вищої школи, враховуючи невідповідність, що існує між вимогами суспільства до рівня знань з іноземної мови випускниками вищих навчальних закладів і

дійсним станом справ, має враховувати у своїй діяльності нові теоретичні ідеї і експериментальні розробки, що існують у методиці викладання іноземних мов, і використовувати новітні педагогічні технології, які сприяють самореалізації студентів, поглиблюють їх прагнення самостійно оволодівати мовою в позааудиторний час.

Доцільно здійснити заходи, спрямовані на підвищення ефективності вивчення іноземної мови в позааудиторний час студентами немовних спеціальностей: розробити сучасну концепцію навчання іноземним мовам у різних типах навчальних закладів; підготувати для використання альтернативних підручників удосконалені навчальні плани й програми; розробити й упровадити адаптовані до конкретних освітніх завдань технології вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вдовіна Т.О. Методика навчання майбутніх вчителів іноземної мови читання англійських художніх текстів. Ав-т дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. 13.00.02. – Теорія та методика навчання. Київ. 2003. – 23 с.
2. Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежом // Іноземні мови .- 1998.- № 1. – С. 24-31
3. Онучак Л.В. Рання професійна орієнтація студентів як основа індивідуалізації навчального процесу з іноземної мови на немовних факультетах вищих навчальних закладів // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту: Педагогіка та психологія. – Чернівці: ЧНУ. – 2000. – Вип. 99. – С. 121-124.
4. Шайдур І.А. Організація самостійних робіт студентів педагогічних університетів на основі індивідуально орієнтованого підходу: Автореф.дис. ... канд.пед.наук:13.00.04 / Інститут пед. АПН України. – Київ. 2003. – 22 с.